

УДК 78.01

DOI <https://doi.org/10.32782/facs-2025-3-1-5>**Ван ЧЕН***аспірант першого року навчання кафедри духових та ударних інструментів, Львівська національна музична академія імені М. В. Лисенка, вул. Остапа Нержанківського, 5, м. Львів, Україна, 79000***ORCID:** 0009-0009-5492-9636**Бібліографічний опис статті:** Чен, Ван (2025). Китайське тромбонове мистецтво як соціокультурний феномен. *Fine Art and Culture Studies*, 3-1, 32–36, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2025-3-1-5>

КИТАЙСЬКЕ ТРОМБОНОВЕ МИСТЕЦТВО ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ФЕНОМЕН

Метою статті стало комплексне вивчення китайського тромбонowego мистецтва, у розрізі дихотомії «Схід – Захід». Методологічна база спирається на комплексний підхід, у якому пріоритет отримали теоретично-аналітичний, органологічний, музикознавчий, компаративний та індуктивно-дедуктивний методи. Китайське тромбонове мистецтво слід розглядати, як самобутній соціокультурний феномен Піднебесної, який володіє низкою своєрідних ознак та історично сформованих характеристик. До них можна віднести наступні прикмети: порівняно пізня імплементація тромбону до сфери оркестрового інструментарію Піднебесної, пов'язана з тим, що інструменти західного оркестру були сприйняті у просторі китайської музичної культури наприкінці XIX – початку XX століття з певним застереженням, вони отримали поширення у краї завдяки діяльності місіонерів, меломанів та аніматорів музичного життя в Китаї, крізь призму міжкультурної комунікації; поєднання національних виконавських традицій на мідних духових інструментах, зокрема, і на тромбоні, та західних виконавських стандартів; присутність тромбону у складі симфонічного, духового та військового оркестрів, у джазбендах та естрадних колективах; сформованість китайського тромбонowego виконавського та дидактичного репертуару, який базується на сольних та ансамблевих творах західних композиторів, меншою мірою композиторів Піднебесної; наявність значної кількості виконавців на тромбоні, багато з яких спочатку отримали студії на Батьківщині, а потім продовжили навчання на Заході; широкі можливості для навчання гри на тромбоні на усіх рівнях, від початкового, до професійного; вільне забезпечення тромбоністів інструментами, завдяки наявності у країні фабрик з виготовлення духових інструментів; присутність тромбону у просторі сучасної китайської музичної культури як інструменту, що володіє оригінальним тембровим звучанням і своєрідною семантикою, значним виконавським і естетично-художнім потенціалом.

Ключові слова: тромбон, китайське тромбонове мистецтво, тромбонове виконавство, китайські композитори, твори для тромбону, тромбонівий репертуар, тромбоніст.

Wang CHENG*First-year graduate student at the Department of Wind and Percussion Instruments, Lviv National Music Academy named after Mykola Lysenko, 5 Ostap Nyzhankivskyi St, Lviv, Ukraine, 79000***ORCID:** 0009-0009-5492-9636

To cite this article: Cheng, Wang (2025). Kytayske trombonove mystetstvo yak sotsiokulturnyi fenomen [Chinese trombone art as a socio-cultural phenomenon]. *Fine Art and Culture Studies*, 3-1, 32–36, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2025-3-1-5>

CHINESE TROMBONE ART AS A SOCIO-CULTURAL PHENOMENON

The aim of the article is a comprehensive study of Chinese trombone art, in terms of the East-West dichotomy. The methodological base is based on a comprehensive approach, in which theoretical-analytical, organological, musicological, comparative and inductive-deductive methods were given priority. Chinese trombone art should be considered as an original Chinese socio-cultural phenomenon, which has a number of unique features and historically formed characteristics. The following can be attributed to them: the relatively late introduction of the trombone into the field of orchestral instruments in the China, due to the fact that the instruments of the Western orchestra were accepted in the space of Chinese musical culture at the end of the 19th – at the beginning of the 20th century with a certain reservation, they were spread in the region thanks to the activities of missionaries, music lovers and animators of musical life in China, through the prism of intercultural communication; a combination of national performance traditions on brass instruments, in particular, trombone, and Western performance standards; the presence of the trombone in symphony, brass and military orchestras, in jazz bands and pop

groups; the formation of the Chinese trombone performing and didactic repertoire, which is based on solo and ensemble works of Western composers, to a lesser extent of the Chinese composers; the presence of a significant number of trombone performers, many of whom first received studios in the Motherland, and then continued their studies in the West; wide opportunities for learning to play the trombone at all levels, from elementary to professional; free supply of trombonists with instruments, thanks to the presence of wind instrument manufacturing factories in the country; the presence of the trombone in the space of modern Chinese musical culture as an instrument with an original timbre sound and peculiar semantics, significant performance and aesthetic-artistic potential.

Key words: trombone, Chinese trombone art, trombone performance, Chinese composers, works for trombone, trombone repertoire, trombonist.

Актуальність проблеми. Китайське тромбонистство становить актуальний науковий інтерес у кількох аспектах, серед них – його генеза, особливості становлення та розвитку, композиторська творчість Піднебесної для тромбону, виконавська практика, репертуарне забезпечення, здобуття тромбоністами фахової освіти, виготовлення інструментів тощо. У означеній розвідці прямо чи опосередковано заторкнuto кожен з перелічених ракурсів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що вивчення тромбонистського мистецтва Китаю відбувається, зазвичай, у контексті органо-логічних студій китайського духового інструментарію в цілому. Так, побіжно чи спеціально китайське тромбонознавство присутнє у розвідках Лі Чаньюнь (*Li Changyun*), Ду Лін, Чжен Хун (*Zheng Hong*), Тан Ян (*Tang Yang*), Ван Тун, Цзінь Гуангрі (*Jin Guangri*), Ван Дуаньвей (*Wang Duanwei*), Дан Ся (*Dan Xia*), Чжоу Тай (*Zhou Tai*), Го Ю (*Guo Yu*) та ін.

У контексті означеної статті слід спеціально виділити дві кандидатські дисертації, які стали визначальними у джерелознавчій базі при підготовці пропонованої статті: це «Китайська оркестрова духовна музика у контексті діалогу культур» Ден Цзякунь (Цзякунь Ден, 2019), захищена у 2019 р. у Львівській національній музичній академії імені М. В. Лисенка, та «Соната для тромбона у творчості зарубіжних та українських композиторів XX – початку XXI століть» О. Дубки (Дубка, 2020), захищена у 2020 р. в Харківському національному університеті мистецтв імені І. Котляревського.

Мета дослідження – розглянути китайське тромбонистство як оригінальне явище у вимірі музичної культури Піднебесної минулого та сьогодення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Тромбон, який належить до західного мідного духового інструментарію, у китайській мові отримав позначення 长号 (пін'їн *cháng hào*). У соціокультурний простір Піднебесної

тромбон, як оркестровий інструмент західного штибу, потрапив відносно пізно, хоча традиційна китайська музична культура містить мідні духові інструменти, в яких звуковидобування відбувалося згідно аналогів до мідних духових інструментів західного інструментарію.

Великою мірою, поширенню західних оркестрових інструментів у Піднебесній спричинилися місіонери з Європи, любителі музики, меломани та ін., яких доля закинула до країн Сходу. Одним із аніматорів музичного життя в Китаї в другій половині – наприкінці XIX ст. став англійський дипломат, військовий офіцер, керівник митниці на морських шляхах Роберт Гарт (*Robert Hart*), який жив у Китаї понад 40 років. Володіючи грою на кларнеті, скрипці та віолончелі, Р. Гарт провадив у Піднебесній педагогічну діяльність та організував тут приватний духовий оркестр у 1886 р., який проіснував 13 років та був згодом перейменований на «Шанхайський публічний духовий оркестр».

Дослідник Ден Цзякунь пише: «Р. Гарт, втілюючи в життя власну музичну мрію, сам не усвідомлював, що розпочав китайську історію європейської духової музики, вперше організувавши духовий оркестр, що складався виключно з китайців. <...> Загалом, оркестр виступав переважно для задоволення побутових естетичних потреб та супроводу дозвілля іноземних мешканців... діяльність Гарта в кінцевому рахунку мала велике історичне значення для розвитку духової музики ... та в становленні академічного оркестрового духового виконавства в Китаї» (Цзякунь Ден, 2019, с. 63–69).

Суголосні з позицією Олександра Дубки, який дослідив сонату для тромбона у творчості зарубіжних та українських композиторів XX – початку XXI століть (Дубка, 2020). Стиль тромбона в камерно-інструментальному ансамблі цей український науковець визначив, як «сукупність органо-логічних якостей інструмента, який опановував в процесі еволюції різні

темброво-семантичні ампула у єдності трьох складових» (Дубка, 2020, с. 165).

При цьому до зазначених трьох складових науковець слушно відносить: композиторську практику, сформовану під впливом музично-естетичних запитів тої чи іншої доби, виконавську практику, яка з плином часу виділилась як окремий вид музикування (в даному випадку – це мистецтво гри на тромбоні), та спеціально О. Дубка виділяє майстрів, що приклались до вдосконалення цього мідного духового інструменту (Дубка, 2020, с. 165). У перелічених трьох аспектах можна розглядати і китайське тромбонове виконавство.

За влучним висловом української науковці Ольги Катрич, національний музичний стиль, який існує у зрізі різних історичних періодів, поєднує як «сфери композиторської творчості, так і сфери музично-виконавської та слухачької творчості» (Катрич, 2013, с. 112). У цьому аспекті можна сміливо розглядати і музичний стиль Піднебесної, в тому числі, й у ракурсі тромбонового мистецтва у цілому та тембрової семантики тромбону зокрема.

Варто зазначити, що китайське тромбонове мистецтво рясніє доволі значною кількістю виконавців. Так, до когорти відомих китайських тромбоністів можна віднести:

- Лі Ліфу (Li Lifu);
- Чжан Цзічунь (Zhang Jichun);
- Ні Вей (Ni Wei);
- Лю Ян (Liu Yang);
- Лін Вейвен (Lin Weiwen);
- Го Чжен (Guo Zheng);
- Ю Мінфа (Yu Mingfa);
- Чжао Жуйлін (Zhao Ruilin);
- Лі Бінчуань (Li Bingchuan);
- Хі Бінью (Hu Bingyu);
- Го Хао (Guo Hao) та ін.

Китайські композитори минулого та сьогодення пишуть як сольні, так і ансамблеві твори за участю тромбону. Хоча в цьому контексті слід зауважити, що кількісно перелік тромбонового репертуару не є чисельним, а звернення до тромбону у творах китайських мистців є радше винятком, аніж правилом. Тому в концертному та дидактичному репертуарах країни домінують різностильові та різножанрові тромбонові твори західних композиторів, причому, список використовуваних композицій китайськими тромбоністами, які мають різний рівень технічної підготовки, є доволі обширним.

У китайському тромбоновому концертному та дидактичному репертуарі, як для сольного, так і для ансамблевого виконання, важливе місце займають концерти, варіації, сюїти, сонати, п'єси, етюди, аранжування, перекладення, транскрипції, обробки та ін. Автор статті хотів би виділити два твори китайських композиторів, які має у своєму репертуарі: перший з них – це «Фантазія на тему Гада Мерліна для тромбона» (1959) Ма Йодао, в якій композитор перевтілює інтонації китайської пісні «Гада Мерлін», в якій розповідається про героїчні вчинки народного месника Мен Ціншаня. У цьому програмному творі присутні елементи звуконаслідування традиційних інструментів, виняткове місце відведено темі природи.

Другий твір – це «Концерт для тромбону» (2021) відомого сучасного китайського композитора Тан Дуна (*Tan Dun*) (*1957), якому автор дав доволі незвичну, як для концертного жанру назву, – «Три музи у відеогрі» (*Three Muses in Video Game*). Як зазначив Тан Дун у інтерв'ю, цей твір він написав на замовлення Йоргена ван Рієна (*Jörgen van Rijen*), який працює тромбоністом всесвітньовідомого оркестру «*Concertgebouw*».

Ідея написати концерт для тромбону, який попри назву, не пов'язаний із відеогрою, виникла у композитора під час пандемії: «Пандемія COVID-19 зупинила весь світ, але ми як митці не замовкнемо... <...> Мій твір суто абстрактний, взаємозв'язок полягає лише у вибраних ритмах, дії, темпах і повторях. За ним немає конкретної історії, але є зв'язок із героями нашої історії, нашими легендами та історіями, які, як і інструменти, були відкинуті та забуті. Я хотів, щоб мій концерт відображав усе це, але також мав зв'язок із чимось давнім і духовним» (Derks Thea, 2021).

Концерт для тромбону Тан Дуна можна сприймати, за словами композитора, як «оду старовинним китайським інструментам», оскільки у творі мистець поставив собі за завдання перевтілювати за допомогою тромбону звучання музичних інструментів «шен» (*sheng*), «сіцінь» (*xiqin*) та «білі» (*bili*), зображення яких йому довелось побачити під перебування у печерах Могао (*Mogao*) в Дуньхуані (*Dunhuang*): «Для мого концерту для тромбону я вибрав три з цих стародавніх інструментів, культурних реліквій тисячоліття, яким загрожує

зникнення. Вони стали моїми трьома музами і представляють діалог між минулим і сьогоденням. Між минулим і майбутнім. Між реальністю та уявою... Тромбон ідеально відповідає моїм потребам... Це старовинний інструмент, який тісно пов'язаний із історичними образами та може переконливо відтворити давнє відлуння» (Derks Thea, 2021).

У цьому контексті слід підкреслити, що не лише Тан Дун, але й інші китайські композитори поставили за мету перевтілити у своїх творах, у тому числі, й за участю тромбону, звучання традиційних інструментів Піднебесної, часто звертаються до національного фольклору, системи «люй», пентатоніки, досягаючи своєрідного етнохарактерного звучання як у ділянці музично-виражальних засобів, так і у сфері тембрової драматургії.

Водночас, у творах деяких китайських композиторів (приміром, у Зоу Сяньпін, Лю Лі, Гао Вейцзе, Хе Сюнтянь, Лу Чжон Ю, Тао Цзячжоу, Лі Юйшен та ін.) присутні атональність, додекафонія, сучасні композиційні техніки, альтерація ступенів пентатоніки, «пентатоніки з 12-ма тонами» тощо. Імпровізаційність та джазові стандарти зустрічаються у композиціях Фан Мен, Ду Інцяо, Лі Лян та ін. За словами Лян Маочуня, китайські композитори творять нові полотна, які виражають «сучасний китайський національний темперамент та музичний рівень, демонструють глибину думки та усвідомлення історизму» (Maochun Liang, 1992, с. 13).

Нині у Китаї констатується налагоджене нотовидавництво, у тому числі, й з репертуаром для тромбону, широка міжкультурна інтеграція та комунікація, яка у ділянці тромбоністики проявляється у численних майстер-класах західних тромбоністів, у проведенні фестивалів та конкурсів виконавців на духових та ударних інструментах, на яких вагому роль відведено й тромбону, у засвоєнні освітніх орієнтирів та західних стандартів тромбонового виконавства. Як слушно зазначив Ден Цзякунь, «Діалог сучасної китайської музичної культури, з одного боку, спрямований на вказану «матричну» академічну культуру, з іншого – на широке розмаїття традиційної китайської культури, її унікальність й оригінальність. Обидва ці напрямки несуть свої «культури коди», які у своєму взаємопереплетенні в конкретних творах і символізують про діалог культур» (Цзякунь Ден, 2019).

Китайські тромбоністи широко задіяні в музичному житті країни, в оркестрах різного штибу та спрямувань (симфонічних, духових, військових, джазових, естрадних тощо). Загалом, тромбоністи користуються як зарубіжними, так і вітчизняними нотними виданнями. Методологічним проблемам духового виконавства загалом, і тромбонового, зокрема, присвячені дидактичні праці відомих китайських педагогів-методистів: Хі Бінью (Hu Bingyu) (*“Basic Course for Trombone”*, 2004; *“Basic Course Series: Basic Course for Trombone”*, 2012; *“Central Conservatory of Music Trombone Teaching Music Collection”*; *“Central Conservatory of Music Trombone Amateur Grade Examination Course”*), Чжао Жуйлінь (Zhao Ruilin) і Лю Ян (Liu Yang) (*“Famous Teachers Teach You to Learn Trombone”*, *“Trombone Quartet Collection”*, 2012; *“Trombone Ensemble Collection II and Trio”*, 2015) Ю Мінфа (Yu Mingfa) (*“On the connection method of trombone mouthpiece and its application”*, *“Balance and coordination – basic principles in trombone teaching and performance”*, *“Trombone legato playing method and practice”*) та ін.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, китайське тромбонове мистецтво є оригінальним феноменом як у соціокультурному вимірі Піднебесної, так і з точки зору специфіки становлення та розвитку. Воно володіє значним виконавським потенціалом, яскраво представлене у музичному бутті країни.

Тромбон присутній у чисельних оркестрових колективах, у академічному, джазовому та естрадному напрямках. Цей мідний духовий інструмент, який володіє своєрідним темброво-семантичним амплуа, займає міцне місце у військових оркестрах, які у Китаї представлені вкрай чисельно.

У сольних та ансамблевих творах для тромбону часто присутні програмність, звернення до фольклорного первня, звукозображальність, перевтілення звучання традиційних інструментів, в окремих взірцях спостерігаються експерименти з пентатонікою та музично-виражальними засобами, використання атональності, додекафонії та сучасних технік композиції.

Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні творів за участю тромбону китайських композиторів, з акцентуванням специфіки перевтілення сучасних музично-виражальних засобів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Дубка О. Соната для тромбона у творчості зарубіжних та українських композиторів XX – початку XXI століть : канд. дис. на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства : 17.00.03 «Музичне мистецтво». Харків : ХНУМ імені І. П. Котляревського, 2020. 201 с. URL: <https://repo.num.kharkiv.ua/handle/num/237> [дата звернення: 05.04.2025].
2. Катрич О. Виконавський стиль і та музичне стилетворення (до питання моделювання аналітичної оптики). *Наукові збірки Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка*. Львів, 2013. Вип. 29. С. 111–118.
3. Цзякунь Ден. Китайська оркестрова духовна музика у контексті діалогу культур : канд. дис. на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства : 17.00.03 Музичне мистецтво. Львів : ЛНМА імені М. В. Лисенка, 2019. 190 с.
4. Derks Thea. Tan Dun composes Trombone Concerto ‘Three Muses in Video Game’ for Concertgebouw Orchestra: “It is an ode to antique Chinese instruments”. *Classical*. November 1, 2021. URL: <https://theaderks.wordpress.com/2021/11/01/tan-dun-composes-trombone-concerto-three-muses-in-video-game-for-concertgebouw-orchestra-it-is-an-ode-to-antique-chinese-instruments/> [дата звернення: 07.02.2025].
5. Maochun Liang. Chinese Traditional Tunes in Music Compositions. Beijing : Central Conservatory Press, 1992. P. 13.

REFERENCES:

1. Dubka, O. (2020). Sonata dla trombona u tvorchosti zarubizhnykh ta ukrainskykh kompozytoriv KhKh – pochatku KhKhI stolit : kand. dys. na zdobuttia naukovooho stupenia kandydata mystetstvoznnavstva : 17.00.03 Muzychne mystetstvo [Sonata for trombone in the work of foreign and Ukrainian composers of the 20th – early 21st centuries : Thesis for obtaining the scientific degree of Candidate of art history : 17.00.03 Musical art], 201 [in Ukrainian].
2. Katrych, O. (2013). Vykonavskyi styl i ta muzychne styletvorennia (do pytannia modeliuvannia analitychnoi optyky) [Performance style and musical styling (to the issue of modeling analytical optics)]. *Naukovi zbirkky Lvivskoi natsionalnoi muzychnoi akademii imeni M. V. Lysenka* [Scientific collections of the Lviv National Academy of Music named after M. V. Lysenko]. Lviv, 29, 111–118 [in Ukrainian].
3. Den, Tsziaun (2019). Kytaiska orkestrova dukhova muzyka u konteksti dialohu kultur. Dys. ... kand. myst. : 17.00.03 – Muzychne mystetstvo [Chinese orchestral brass music in the context of the dialogue of cultures : Thesis for obtaining the scientific degree of Candidate of art history : 17.00.03 Musical art], Lviv, 190 [in Ukrainian].
4. Derks, Thea (2021). Tan Dun composes Trombone Concerto ‘Three Muses in Video Game’ for Concertgebouw Orchestra: “It is an ode to antique Chinese instruments”. *Classical*. November 1 [in English].
5. Maochun, Liang (1992). Chinese Traditional Tunes in Music Compositions. Beijing : Central Conservatory Press, 13 [in English].